

Milyen a szeptemberi Tisztatáj?

A tartalomjegyzék kínálatát végigfutva, nem sok izgalommal bíztat. A szokásos profil, szerkesztváz, az éretnység és a csontos szokásoknak ismerős arcvonásait mutatja, miket az év nagyjából bármely hónapjában fölkapozhatunk benne, januártól decemberig. A nyár bizonyos szempontból kiváltsággá megizgatja a szerkesztőket, rovatvezetőket: elapad a kéziratok, kevés a friss anyag, a meglevők-ből pedig nehéz szelektálni. (Érdekes, a lap tápára ki-függesztett szokásos szerkesztői üzenetekben tizenkilenc nem közölhető írás monogrammal jelzett szerzőjét értesítik — közülük kilenc budapesti, valószínűleg olyanok, kik vagy lemaradtak a hasonlíthatatlanul tágasabb és közelebbi fővárosi mezőny-ről, vagy eleve „önkritiká-va” vidéken próbálkoztak...)

A kéziratinség a művészet rovatnál szembeszökő. Igaz, a folyóiratnál már-már nyom-masztoán hosszú nyomdai áttutási idő elsősorban az alkalomhoz kötött művészt-kritika aktualitásának esé-lyeit kérdőjelezi meg, mind-az azonban kegyes mentésé lehet legfeljebb. A rovat egyetlen írást tartalmaz — az is a 12. szegedi Nyári Tárlaton Ormos Tibor meg-nyitó beszéde.

Visszafelé lapozva, az iro-dalomkritika lapozzavú mér-téktartása rokonszenves. Azon túl, hogy nagyjából eligazít, támasztékot ad a könyvpiac újdonságait, érde-keket keresőnek, nem fele-dékezik meg a tíz éve tra-gikusán elhunyt, sokat vi-tatott eredeti tehetségű *Sar-kadi Imréről* sem. Azt a bi-zyonys profilt, melynek je-lenlétéről vagy éppen hiá-nyáról máig sem beszéltünk-vitáztunk eleget, legnehe-zebben tán a tanulmány ro-vat viseli. *Kaposi Márton* dolgozata ugyan időszerű szintézisvázlát. *Lukács György* hagyatékának mos-tanában elkezdődött és va-lószínűleg hosszan tartó rendezéséhez — *Deme László* nyelvészeti értekezése azonban inkább egy szak-folyóirat profiljába tarto-zik.

És most a szeptemberi Ti-sztatáj éretnyeiről. Aki olvas-ta *Mocsár Gábor Egő aranyát*, a beavatott kíván-csiságával gusztálhatja a Ha-zai tükörben költött „beszé-geit az olajról” — aki nem olvasta, ezután talán kézbe veszi, bepótolja. *Moc-sár* az algyói olajmező tör-ténetét írja tovább, ezúttal a

bankból, vérbeli kérdező-riporterként, színesen, iz-galmasan. Folytatja a szept-temberi Tisztatáj a szomszéd-nepek irodalmának ismeret-terjesztő misszióját, immár a *híd* rovatcímeként vállalt szép-hasznos szándékával. A mai szerb líra- és próza-termésből választékos ízlés-sel közölt epizódok lábjege-zetében röviden bemutatja a szerzőket is, a kapcsolódó Figyelő rovat két dolgozata pedig megtámogatja, kiegészíti ezt az összeállítást. Itt ugyanis *Pomogáts Béla* a vajdasági magyar regény megszületéséről, *Kósa László* pedig a közelmúltban Új-vidéken létrehozott nagyre-ményű Hungarológiai Inté-zet két esztendőjének mun-kájáról, hivatásáról tudósít. A folyóirat hazai-szépiro-dalmi leltárában túlnyomó-an versek szerepelnek, sze-gedi (*Simai Mihály, Petri Ferenc*) és nem szegedi (*Magyar Lajos, Farkas Ár-pád, Kiss Anna, Serfőző Si-mon, Király László*) költők-től. Egyetlen elbeszélést ol-vashatni, *Vakon* címmel, *Tóth Béláé*t, bár a szerző nevét akár kézzel letakar-hatnánk, stílus annyira rá-vall, jellegzetes. Az elbe-szélés remek.

N. I.

Szélesedik a határőrség és a lakosság kapcsolata

A járási pártbizottság vég-rehajtó bizottsága a köz-el-múltban foglalkozott a sze-gedi járás határőrségeinek munkájával. A korábbi idő-szak eredményeihez viszó-nyítva megállapította, hogy szoros és tartalmas munka-kapcsolat alakult ki a pa-rancsnokok és a pártser-vezetek között; gyorsabb és pontosabb az esetekben ig-a-zodó irányító tevékenység, ennek következtében ered-ményesebb az őrsők határ-őrizeti munkája.

A szokási szándék moti-váló tényezői között legto-bb-ször rendezetlen családi kö-rülmény vagy éppen valami-lyen elkövetett bűncselekmény miatt esedékes fele-lősségre vonás előli mene-külés szerepel, de többször fiatalok kalandvágyból pró-

Nyomdaipari kiállítás

A negyedik ötéves tervben nagyarányú rekonstrukciót hajtott végre a magyar nyom-daipar, s az új gépek túlnyomó részét külföldről szer-zi be. Ezért nagy az érdeklődés a Budapesten október-ben nyíló Interprint '71 el-nevezésű nemzetközi nyom-daipari kiállítás iránt. A HUNGEXPO-hoz befutottak a jelentkezések: tíz ország-ból 23 cég kíván részt venni a hazánkban első alkalom-mal zajló szakmai kiállítá-son.

Botanikus kert 2320 méter magasban

A Gornij-Badshans auto-nóm terület fővárosa: Ho-rog, a tengerszint felett 2000 méter magasban fekszik. Kö-zelében, 2320 méter magas-ban, egy természet adta te-raszos területen találjuk a Pamír vidéki Biológiai Ku-tatóintézetet, tartozó bota-nikus kertet, amelynek tele-pítését 30 évvel ezelőtt kezdték meg. A kutatók azt vizsgálják, hogy magaslati körülmények között a világ mely burgonya-, zöldség- és takarmánynövény-fajtái, díszcserjéi élnek meg leg-jobbban. Kísérleteik eredmé-nyét az autonóm terület gaz-daságai alkalmazzák.

Csak a fiúk...

Egyik tisztántúli váro-sunkban elítéltek négy fiút. Amint a pár soros napihírből megtudjuk, garázda életmó-dot folytattak, fiatal lá-nyokkal erőszakoskodtak. A bírósági eljárás fő témáját is közlik az olvasóval — a közvéleménnyel —, eszerint a fiúk vezére megismerke-dett egy fiatalkorú leányzó-val az utcán, meghívta egyik barátja lakására, s ott követte el az inkriminált főcselekményt, erőszakosko-dott a lánnyal.

Az olvasó mindig öröm-

mel veszi a közbiztonság, a társadalom rendje ellen vé-tők megbüntetését. Nagyon helyes tehát, hogy a négy bűnözőt lefűllették, és meg-büntették, lássák a törvény-szegésre hajlamosak, hogy a rend ellen nem lehet bünt-etlenül vétkezni. A jámbor honpolgár azonban más ve-tületben is megméregeti a történeteket. A fiatalkorú leány, akiről az idézett ügyben szó volt, egyszerűen az utcán sétált, ott ismer-kedett meg a vádlottal, ön-kéntes elhatározással fogad-

ta el a meghívását az emlí-tett barát lakására. Az ide-onatkozó irodalomból és a férfiak általános tapaszta-lataiból világos, hogy az a nő — akár fiatalkorú, akár idősebb —, aki meghívásra fölmegegy legénylakásba, nemigen szokta kegyeit a vendéglátóktól megtagadni. Ha valaki megkérdőjelezi a fiatal lányok születését, nem tudom hány akadna, aki természetesen venné, hogy fiatalkorú — vagy teljes jo-gú — lányszerű lakását látogassa. Tehát az említett bírósági eljárásban nem-csak a fiú, hanem a „szen-vedő alanya”, a lány fele-lősségét is föl kellett vol-na vetni. Ha mással nem, bűnrészességgel feltétlenül vádolható az a — fiatal, vagy idősebb — nő, aki egyszerű utcai ismeretség után elmegy egy legényla-kásra, ahová általában csak a naiv irodalmi művekben szokás a nőket lemezhangla-tásra, vagy bélyeggyűjte-mények megtekintésére meghívni. Aki az ilyen meg-hívásoknak enged, annak alaposan fellazult az erköl-csi, etikai tartása, azzal nem kell a vendéglátónak külö-nösebben erőszakoskodnia, tehát sántít egy kicsit a szemlélet, amely ilyen ese-tekben csak a fiúkat tartja hibásnak.

G. O.

NAPI KISLEXIKON

az altajisztikáról

Először tartja ülését hazánkban, Szegeden, az Allandó Nemzetközi Altajisztikai Konferencia.

● Az orientalisztika része?

Az Altaj-hegység vidékén élő népekkel fog-lalkozó tudományok (nyelvészet, néprajz, történelem stb.) össze-foglaló neve az altajisztika. Az altaji nyelvcsa-lád magában foglalja a török nyelveket, a mon-gol és a mandzsú-tun-guz nyelveket, sőt egyes kutatók álláspontja sze-rint a koreai és a ja-pán nyelvet is. Az altajisztika része a kelet-tel foglalkozó tudomány-nak, az orientalisztika-nak.

● Története?

Az orientalisztika perio-dikusan ismétlődő világ-kongresszusából vált ki ez a rendszeresen ülé-sező nemzetközi szemi-nárium 1957-ben. Az altajisztikai konferenciák központi témája a török, mongol és a mandzsú-tunguz népek és nyel-vek történetének, kap-csolatainak kutatása, e kutatások eredményei-nek ismerete és a kuta-tási tervek összehango-lása.

● Magyar kutatók?

Már krónikánk és Ju-lianus barát ósmagyarok-at kutató útjai (1235 és 1237-ben) óta nem szűnt meg a magyar tu-domány érdeklődése e kérdések iránt. Ismere-tes, hogy a török és a velük történeti kapcsola-tban álló mongol né-peknél megkülönböz-te-tett szerepe volt a ma-gyar nyelv és nép tör-ténetében. A finnugor (uráli) és az altaji né-pe-k ősi rokonságának kérdése a magyar östör-ténet legrégibb korszá-kához tartozik. Erthető hát, hogy a szegedi nem-zetközi konferencián részt vevő külföldi tu-dósok közül soknak az előadása közvetlenül vagy közvetve magyar vonatkozású is.

A palicsi tónál

A kicsi villa-mos játékosakat ugrik elagott pályáján, de könnyű ezt elvi-selni, ha az em-ber Szabadkáról a szomszédos Pa-licsra szándékozik menni, hogy a vízállományában megbetegedett, valamikor neve-zetes tavat meg-látogassa. Az er-dőske útjai pél-dásan gondozot-tak, bolthajtások átjáró vezet a nagy vendéglő-szálloda épület alatt a parkos térségre, a kövel, betonnal szegett tópartra. A ven-déglő kétoldali te-rasza üres, néhány felfordított szé-k, asztal hever rajta: beteg a tó, nincs most semmi élet.

A park azon-ban, ahol a tó egészséges korá-ban szűz, ezek sétáltattak, s győ-nyörködtek a vi-rágrengtetegben, találtak, s az ak-kori orvosok menvasszony, aki megállapították, nem mondott le hogy „görvény-

megrokkant vő-legényéről. A tó üres. Víz ugyan van benne, de — amint a Délma-gyarországi is megírta már — eliszaposodott, halállománya ki-pusztult.

Olvasom egy régi lexikonban, hogy a tó területe közel 700 hektár, a néphagyomá-ny szerint 1779 körül kelet-kezett, pástorné-pek ástak itt ku-takat, azokból bugyogott fel a víz, amelynek gyógyító erejét a múlt század negy-venes éveiben fe-ldezték fel. Ezután épült fel itt a fürdő „számos dí-szes lakónázval” és nyaralóval”. A tó vizében akkor, mint a lexikon-cikk szerzője mondja „két tü-körfürdő és egy sárfürdő volt”.

további adatokat gyűjt a föld mágneses teréről, vala-mint annak eloszlásáról a Balti- és az Északi-tenger vidékén. Ezenkívül vizsgál-ni fogják a tengerfenék mély-ség szerinti változó geoló-giai szerkezetét.

Ormos Gerő

Kifutott a Zarja

Újra útnak indult Le-nigrádból a világ egyetlen nem mágneses kétárboc-os vitorlása, a Zarja. A hajó fedélzetén ezúttal a lengyel Kartográfiai és Geodéziai Intézet munkatársai is he-lyet kaptak.

A tudományos expedíció

gial szerkezetét.

Tápai arcok

Az első táncos

6. Ötvenen túl, de hatvanon innen, ritkán lesz valaki a néprajzkutatók adatközlője. Őrse néni (vagy talán inkább Őrsikét, ahogy az ismerősei mondják) mégis többször fölkerestem, s mások is gyakran bekopogtak hozzá. Hogy miért? Talán azért, mert nála min-dig beszédes, szíves szavú asszonytársaság volt együtt. Hol két asszony barátnőjével találtam a régi istállóban, mely éppen tizenegy esztendője már a négy lábúak helyett a gyékénnyel bajlódó fehérnépek ad nyarant hűvös otthont — hol a sátor tetős ház mozaiklappos konyhájában dol-gozott együtt lányával és menyével. Sosem egyedül. Mintha vonzaná a társakat, akikkel szót válthat arról-arról. Mert a gyékénymunka olyan, hogy ha sebesen jár a kéz, attól még jól vált az ész, és nyomasztó beszélhet a tápai asszony. Ahol pedig három tápai asszony együtt van, ott előbb-több a jókedv is előcsiklándozik. S ahol a jó-ke-dv kivrágzik, ott a dal, a tánc is otthonos.

— Tizennyolc éves voltam, akkor télen ala-kult a Gyöngyösbokrétá — emlékezik vissza. — 1933-ban?

— Az évre nem emlékszem, csak arra, hogy tizennyolc voltam... Lejött Paulini Béla és Deák jegyző szedte össze a nekivalókat. Volt *Tigérhát*on egy kiskocsmá, kihirdette, hogy oda menjenek a fiatalok estére táncolni. Én is oda-mentem a vőlegényemmel, már akkor jegyben jártunk. Voltak ott zenészek, minden, tele volt

az a kiskocsmá. Paulini fölállt a padra, onnan nézte a táncot. Nagyokat pislantott, olyan érde-kes ember volt. Válogatta a lányokat, hogy ki felel meg. Sose felejttem el, legelsőbb is rám mutatott. Akit kiválasztott, annak fölírták a nevét. Nyolc pár volt, de mi mindig első pár voltunk a párommal.

— Milyen táncokat tanultak a Bokré-tában?

— Nem kellett mindket betanítani. Ami tud-tunk, azt eltanultuk Paulini előtt, abból kivá-logatta, hogy mit táncoljunk. Eljártuk a kör-táncot, amit a koszorúslányok járnak a lakoda-lomban. Nagyon megtetszett neki.

— Milyen ruhában táncoltak?

— Ami otthon volt edesanyáméknak. Fehér szoknya volt rajtam, *testhőnálló*, letterítés se-lyemkendő, csikos harisnya. A hajunkat két ágra fontuk. Másik esztendőben az idős asszo-nyoktól vettünk bársony testhőnállókat, abban kellett táncolni.

Sok kedves emlék fűződik a Gyöngyösbokrétá-hoz, de egyszer át kellett adniuk a helyüket a még fiatalabbaknak. Kértem, hogy találkoztak akkoriban a legények a lányokkal.

— Csak vasárnap és csütörtökön. Akkor is csak sötétel ment a legény a lányhoz, nyá-ron megvárta, míg bealkonyul. Mostanában az öregek megbotránkoztak: „Fényes nappal mönt hozzájuk a legény...” Volt úgy, hogy sodrani mentek a lányok házakhoz. Enhozzám is jött 3—4 legény, hönök alatt selyemmel. Azt se tud-tuk, hova ültessük őket. Sodrani későig is ma-radhattak, de csak szerdán, csütörtökön. Ha a nagyházban égett a lámpa, ott biztos legény is volt sodrani... Nyáron este az utcán *nyújtot-tunk*: sodortuk az *ijant* utcahosszan. A legé-nyek segítettek: adogatták a selymet, mikor be-le kellett toldani. Kértük edesanyánkat, enged-jen el nyújtani...

— Hát a bálak?

— A mi időnkben az Ördög kocsmában és Révész Fercsinél voltak a bálak. A legények

(Vége.)

Juhász Antal